

Л. В. Степарук,
магістрант ННІ педагогіки
(Магістратура 8.18010020 "Управління
навчальним закладом "Житомирського державного
університету імені Івана Франка, м. Житомир)
e-mail: cool.steparuk-lilya@yandex.ru

Значення наукових підходів в управлінні початковою школою

Анотація. *У даній статті було здійснено огляд наукової літератури з питання наукових підходів в управлінні початковою школою, що дозволяє ретельніше розкрити особливості управління освітою. Застосування певного підходу в управлінні визначає якість управлінського впливу. В статті викладено, та розглянуто теоретичний аналіз значення підходів управління, визначено сутність кожного наукового підходу в системі управління початковою школою, та зазначено основні педагогічні підходи в управлінні.*

Актуальність теми. Головне завдання сучасної освіти – становлення дитини як неповторної індивідуальності, розвиток її творчого потенціалу, формування пізнавальних інтересів, потреб, активності, створення сприятливих умов для загального розвитку особистості. Цей аспект має принципове значення, адже учневі треба адаптуватися в суспільстві, яке постійно змінюється і потребує ініціативних людей, здатних самостійно мислити. Саме початкова школа має послідовно і наполегливо готувати дітей до самонавчання та створювати установку на самоорганізацію та самоаналіз своєї діяльності. В умовах жорстокої конкуренції організації за споживачів продукції, актуальним являється питання формування адекватної організації і її системи управління. Ефективність і якість управління визначаються насамперед обґрунтованістю методології рішення проблем, тобто підходів, принципів, методів. Без хорошої теорії практика сліпа. Актуальність даного питання полягає у тому, що застосування певного підходу в управлінні початковою школою визначає якість та реакцію об'єкта управління в результаті управлінського впливу. Аналіз широкого кола наукових джерел засвідчив, що в педагогічній науці приділяється значна увага вивченню наукових підходів управління. В результаті вище зазначеного нами було обрано тему статті « Значення наукових підходів в управлінні початковою школою»

Мета статті: Здійснити теоретичний аналіз значення наукових підходів в управлінні початковою школою.

Завдання статті: Дослідити теоретичні аспекти значення наукових підходів в управлінні початковою школою.

Виклад основного матеріалу. Однією з найважливіших завдань школи є забезпечення засвоєння школярами системи знань основ наук. Наукові поняття є ключовим компонентом систем наукових знань. Тому формування понять займає центральне місце у навчанні. Поняття

"управління" в наш час використовують численні науки. Але зміст цього поняття багато в чому визначається специфікою досліджуваного об'єкта.

Л. А. Шмогрун вважає, що управління — складний і динамічний процес, керований і здійснюваний людьми для досягнення поставленої мети. Після того як встановлена мета управління, необхідно знайти найефективніші шляхи та методи їх досягнення[1]. На сьогоднішній день теорія менеджменту виокремлює чотири класичні підходи до управління

Підхід з позиції виокремлення різних шкіл в управлінні містить у собі чотири різні напрямки, що виділилися у самостійні школи - це школа наукового й адміністративного управління, людських відносин, науки про поведінку з точки зору кількісних методів[2].

Системний підхід є найвагомішим внеском у вивчення управління. Організація представлена як відкрита система, що є сукупністю взаємозалежних елементів, таких як люди, структури, завдання і технології, орієнтованих на досягнення цілей в умовах змінного зовнішнього середовища. Системний підхід орієнтований на досягнення цілей системи шляхом вибору і реалізації рішень, що базуються на врахуванні й аналізі всієї сукупності чинників, їхніх взаємозв'язків і взаємодій, які так чи інакше впливають на розв'язувану проблему. Система — це деяка цілість, що складається із взаємозалежних частин, кожна з яких певною мірою характеризує ціле. Згідно з системним підходом керівник має розглядати організацію як сукупність взаємопов'язаних елементів, таких як люди, структура, завдання, технологія, що орієнтовані на досягнення певних цілей і тісно переплетені з зовнішнім світом[2].

Ситуаційний підхід базується на тому припущенні, що придатність різних методів управління визначається ситуацією. Організація у своїй діяльності постійно перебуває у таких ситуаціях, на які необхідно реагувати. Оскільки таких ситуацій надзвичайно багато, то не існує єдиного "найкращого" способу управління організацією. Тому найефективнішим є той метод, що відповідає наявній ситуації. Управлінська поведінка у кожній конкретній ситуації залежить від обставин. Ситуаційний підхід зробив великий внесок у теорію управління, використовуючи можливості безпосередньо застосування науки до конкретних ситуацій та умов. Центральним поняттям ситуаційного підходу є ситуація, тобто конкретні обставини, що мають значний вплив на організацію у певний конкретний час. У ситуаційному підході особливу увагу звертають на значущість "ситуаційного мислення"[2]. Використовуючи цей підхід, керівники мають змогу чітко зрозуміти, які прийоми та методи найбільше сприятимуть досягненню цілей організації в конкретній ситуації. Прихильники ситуаційного підходу, розробленого в кінці 60-х років, не вважають, що концепції традиційної теорії управління, біхевіористської школи та школи науки управління є неправильними. Ситуаційний підхід пов'язаний із системним, у ньому також спостерігається взаємозв'язок між функціями управління (їх не розглядають відокремлено [3]).

Процесний підхід розглядає управління як безперервну серію взаємозалежних управлінських функцій. Функції є основою для розподілу управлінської праці, організації процесів управління, формування організаційних структур і, в остаточному підсумку, створення функціональних видів менеджменту[2]. Процесний підхід уперше запропонували прихильники школи адміністративного управління, які намагалися визначати функції менеджера. Управління тлумачиться як процес, оскільки робота, спрямована на досягнення цілей за допомогою інших, — не одночасова дія, а низка безперервних взаємопов'язаних дій, які є важливими для успіху організації[3].

Проте, конкретно-наукова методологія кожної науки і відповідно практики, що обслуговується нею, розкривається за допомогою специфічних підходів. У сучасній педагогіці такими підходами є: особистісний, діяльнісний, діалогічний, культурологічний, національний, антропологічний.

Особистісний підхід полягає в тому, що при конструюванні і реалізації педагогічного процесу орієнтуються на особистість як мету, суб'єкт, результат і головний критерій його ефективності. Цей підхід наполегливо вимагає визнання унікальності особистості, її інтелектуальної і моральної свободи, права на повагу; передбачає створення у навчанні і вихованні відповідних умов для природного процесу саморозвитку задатків і творчого потенціалу особистості.

Діяльнісний підхід ґрунтується на визнанні діяльності основою, засобом і вирішальною умовою розвитку особистості. Цей факт обумовлює необхідність реалізації в педагогічному дослідженні і практиці діяльнісного підходу, що тісно пов'язаний із особистісним. Діяльнісний підхід вимагає спеціальних зусиль, спрямованих на відбір і організацію діяльності учня, на активізацію і переведення його в позицію суб'єкта пізнання, праці та спілкування, що, в свою чергу, передбачає вироблення умінь обирати ціль, планувати діяльність, організовувати, виконувати, регулювати, контролювати її, аналізувати і оцінювати її результати.

Діалогічний підхід передбачає перетворення позиції педагога і позиції учня в особистісно-рівноправні. Таке перетворення пов'язане із зміною ролей і функцій учасників педагогічного процесу. Педагог не вчить, не виховує, а активізує, стимулює намагання, формує мотиви учня до саморозвитку, вивчає його активність, створює умови для саморуху. При цьому дотримується необхідна послідовність, динаміка: від максимальної допомоги педагога учням у вирішенні навчальних завдань на початковій стадії освіти через поступову активізацію учнів до повної саморегуляції у навчанні і появи партнерських стосунків між ними[4].

Культурологічний підхід як конкретно-наукова методологія пізнання і перетворення педагогічної реальності, зумовлений об'єктивним зв'язком людини з культурою як системою вартостей. Проблемою культурологічного підходу в освіті в різних її аспектах займалися ряд дослідників. Сучасні дослідження в цій галузі є розвитком ідей культурно-історичної психології (Л. С. Виготський, О. Р. Лурія, О. М. Леонтьєв та ін.), концепції діалогу

культур (М. М. Бахтін, В. С. Біблер, І. Є. Берлянд, В. Ф. Литовський та ін.); раціогуманістичних засад у психології (Г. О. Балл та ін.). Серед досліджень, котрі стосуються власне культурологічного підходу в освіті, передусім слід назвати праці В. В. Гури, А. В. Погодіної, І. Ж. Балхарової, Є. Ю. Фортунатової, І. В. Колмолгорової та ін. Цими дослідниками розроблено головні концептуальні положення культурологічного підходу, принципи розбудови освітнього процесу в контексті цього підходу. Проте, як показує аналіз наукової літератури з цього питання, ряд психологічних аспектів застосування культурологічного підходу потребують більш детального вивчення[5].

Національний підхід виходить з того, що національна основа виховання є важливою умовою соціалізації учнів, засвоєння ними основ національної і загальнолюдської культури. Навчання рідною мовою, вивчення культурно-історичного розвитку свого народу, його традицій, звичаїв, міфології, фольклору, мистецтва, морально-естетичних цінностей і под. важлива умова реалізації національного підходу до проектування і організації педагогічного процесу.

Антропологічний підхід уперше розробив і обґрунтував К. Д. Ушинський. У його розумінні антропологічний підхід означав системне використання даних усіх наук про людину і врахування їх при побудові і здійсненні педагогічного процесу. До антропологічних наук К. Д. Ушинський відніс: анатомію, фізіологію і патологію людини, психологію, логіку, філософію, географію, статистику, політичну економію і історію у широкому розумінні (історію релігії, цивілізації, філософських систем, літератури, мистецтв і виховання). Його положення "якщо педагогіка хоче виховати людину у всіх відношеннях, то вона повинна передусім пізнати її теж у всіх відношеннях" залишається актуальним для сучасної педагогіки[4].

У вітчизняній філософсько-суспільній думці проблема антропологічного розуміння людини була висвітлена в працях Г. Сковороди, М. Гоголя, П. Юркевича, В. Зеньковського, К. Ушинського та інших. Проблема антропологізму привертає увагу й сучасних вітчизняних і російських педагогів (Б. Бім-Бад, В. Зінченко, М. Култаєва, Б. Мещеряков, С. Кузьміна, Н. Радіонова, О. Сухомлинська, М. Холодна та ін.)[6].

Вітагенний підхід ("vita"- лат. життя) - ґрунтується на актуалізації життєвого досвіду особистості, її інтелектуально-психологічного потенціалу з освітньою метою. Питання «чого навчати?», тобто проблема завдань і змісту освіти з давніх часів була причиною гарячих суперечок між дидактами[5]. Висловлювалися різні погляди на те, що таке освіта, які знання повинна мати освічена людина. Загалом в центрі уваги дидактики в різні історичні періоди знаходилися різні аспекти: взаємодія вчителя й групи одноліток (Я.Л. Коменський); виховальне навчання (И. Ф. Гербарт); взаємодія вчителя, змісту освіти, учня (К.Д. Ушинський); поєднання пізнання й діяльності з розв'язанням буденних, життєво значущих проблем (Дж. Дьюї); вільне навчання й виховання в умовах збагаченого освітньо-виховного середовища (С. Френе) [7]. Опора на життєвий досвід учнів

завжди була в центрі уваги педагогів. Академік А. С. Белкін пропонує розрізнити поняття "досвід життя" і "життєвий досвід". Досвід життя - вітагенна інформація, пов'язана з розумінням тих чи інших станів життя і діяльності, яка не має для людини достатньої цінності [8].

Початкова школа — загальноосвітній навчально-виховний заклад для дітей, що дає початкову освіту — елементарні знання з рідної мови (вміння читати й писати), математики, а також про природу й суспільство; перший ступінь обов'язкової загальної освіти. Початкова освіта — це перший етап загальної освіти дітей. Отримуючи початкову освіту, діти набувають перші знання про навколишній світ, навички спілкування та вирішення прикладних завдань. На цьому етапі формується і починає розвиватися особистість дитини, що підкреслює важливість початкової освіти для суспільства та держави[9].

Висновки. В основі дослідження «Значення наукових підходів в управлінні початковою школою» нами було здійснено аналіз теоретичного та методичного забезпечення, що дало змогу ґрунтовніше розкрити особливості управління освітою.

Під час дослідження ми з'ясували, що значення окремо кожного із підходів в управлінні початковою школою досить важливе, адже вибір підходу в управлінні початковою школою дає змогу зуміти якісно спланувати систему в управлінській діяльності.

Завдання нашого дослідження «Значення наукових підходів в управлінні початковою школою» потребує подальшого вивчення.

Список використаних джерел та літератури

1. Шморгун Л. Г. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Л. Г. Шморгун. — К. : Знання, 2010. — 452 с. — (Вища освіта ХХІ століття).
2. Моргулець О. Б. Менеджмент у сфері послуг : навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 384 с.
3. Дикань Н. В. Менеджмент : навч. посіб. / Н. В. Дикань, І. І. Борисенко. — К.: Знання, 2008. — 389 с.
4. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : навч. посіб. 4-те видання, доповн., 2003. — 615 с.
5. Гура В. В. Культурологический поход как теоретико-методологическая основа гуманизации информационных технологий обучения : автореф. дис. канд пед. наук. 13.00.01 / В. В. Гура. — Ростов-на-Дону, 1994. — 16 с.
6. Бондарь В. І. Дидактика / Бондарь В. І. - Либідь, 2005. — 264 с.
7. Белкин А. С. Витагенное образование. Голографический подход. / А. С. Белкин, Н. К. Жукова. - Екатеринбург: Изд-во УГПУ, 1999. - С. 5-6
8. Кучин Л. І. З досвіду вітагенної педагогіки / Л. І. Кучин // Всеукраїнська науково-методична конференція «Розвиток біологічної освіти в Україні». - Мелітополь, (26-27 вересня), 2006. - С. 58-60.
9. Закон України «По загальну середню освіту» із змінами, внесеними згідно із Законом № 1642-III від 06.04.2000, ВВР, 2000, № 27, ст.213}— К. : Велес, 2005. — 48 с. — (Серія видань "Офіційний документ").

Л. Степарук

Значение научных подходов в управление начальной школой

В данной статье было совершено обзор научной литературы по вопросу научных подходов в управлении начальной школой, позволяет более тщательно раскрыть особенности управления образованием. Применение определенного подхода в управлении обозначает качество управленческого воздействия. В статье изложены, и рассмотрены теоретический анализ значения подходов управления, определена сущность каждого научного подхода в системе управления начальной школой, и указаны основные педагогические подходы в управлении.

L. Steparuk

The value of scientific approaches to the management of primary school

This article was made review of the scientific literature on the scientific approaches in the management of primary school, which allows you to look reveal peculiarities of education. The use of a particular approach to management defines the quality management impact. The article stated, and the theoretical analysis of value management approach, the essence of each scientific approach in the management of primary school, and outlines the pedagogical approaches to management.